AYRILIK ÇEŞMESİ

Tarih bana hep insan yaşamının olduğu kadar, kurduğu uygarlıkların, imparatorlukların, geleneklerin, değerlerin de gelip geçici olduğunu öğreten bir ders gibi geldi.

Doğumla ölüm, nasıl insan için kaçınılmaz gerçeklerse, insanların ürettiği her şey de sanki bir gün yok olmaya mahkûm. Yine de insanlar tarih boyunca kendilerinden daha uzun yaşayacağına inandıkları eserleriyle sonsuzluğu yakalamaya çalışmışlar.

O olmadan ne yaparım dedikleri yakınları yitip gittiğinde hayat nasıl devam ediyorsa, vazgeçilmez sandıkları değerler çözüldüğünde veya kurdukları devletler yıkıldığında da, başta bocalasalar bile, yeni dengelere alışabilmişlerdir.

Çağımızda değişimler, geçmişe nazaran, insana bocalayacak zaman bile bırakmayacak kadar hızlı. Bu ise günümüz insanını bir tür hafıza kaybına uğratmakta.

Aktüalite dediğimiz günlük fırtınalar, insanların yalnızca dünyada yaşanan siyasal, sosyal ve kültürel değişimlerle ilgili anılarını değil, birkaç gün öncesine ait kişisel tecrübelerini bile, bir yaprak gibi sürükleyip götürmekte.

Endüstri devriminden günümüze kadar yaşanan gelişmelere Batı insanı bile uyum sağlamakta güçlük çekerken, bu gelişmeleri daha sonra yaşayan üçüncü dünya insanı, yeni değerlere alışamadan, kendini maddeci bir dünyanın acımasız ortamında buldu. Bu durumdan Türkiye de nasibini aldı. Ülke, neyin karşılığında ne satıldığının, neyin kaybedilip ne bulunduğunun pek anlaşılmadığı, kâr ve zararın birbirine karıştığı bir pazar yerine dönüşüverdi.

Önce vaad edilen geleceğin hevesiyle geçmişini satıp, sonra da kandırıldığını anlayınca, değerli anılara gömülen nostalji meraklıları gittikçe arttı. Nostalji kavramı, geçmişin bugüne tercih edilmesi anlamına da geldiğinden, önceleri bazı siyasal çevreleri endişelendirdiyse de, yad edilen geçmişin sadece beş-on yıl öncesine ait olduğu anlaşılınca, moda bile oldu.

Bugün, özellikle İstanbul gibi büyük kentlerde yaşayanların hafızalarını biraz zorlayıp çocukluk ve gençlik anılarını anlatmaları, dinleyenlere zaman tüneline girmişler duygusunu veriyor. Günümüzün insanlarına, **"Benim çocukluğumda bu beton binanın yerinde koca bir çınar vardı ve ben o ağacın gölgesinde oynardım"** dediğimde sanki uzak bir geçmişten söz eder gibiyim. Oysa bir İstanbullu olarak, tam yarım asır tutan şu kısacık ömrümde, insanları yıllarca gölgesinde serinleten yüzyıllık çınarların, canım meyve ağaçlarının yıkılıp gittiklerini çok gördüm.

Israrla hatıralarımı yazmam istendiğinde, kişisel anılarımın ötesinde, öncelikle ailem dolayısıyla içinde büyüdüğüm geleneksel müzik ve tasavvuf geleneğinin son yıllarını anlatmayı amaçladım.

Allah Teâlâ'nın **"Settar",** yani insanların ayıbını örten olduğuna inanan bir kimse olmama rağmen, özellikle Türkiye'de açılan büyük boşluk sonucu tekke ve tarikatlara ilgi duyanları uyarmak istiyorum. **Zira tasavvuf, değerli insanlar aracılığıyla onları değerli yapanı görmeyi öğretir.** Yani insan aynasından türlü güzellikler görülebilir, ama bunun sahibi ayna değildir. OYSA HER DEVİRDE OLDUĞU GİBİ, GÜNÜMÜZDE DE KİMİ ŞAHISLAR, TARİKAT ŞEYHLİĞİ ADI ALTINDA, İNSANLARI KENDİLERİNE TAPTIRMAKTADIR.

Toplumumuzun terk ettiği çoğu değere, aslında şu günlerde daha da çok ihtiyacı olduğuna inanarak, edeb ve irfan yuvası tasavvuf geleneğinin, ülkemizde yaşanan kültür değişimi fırtınalarından nasıl etkilendiğini, bizzat yaşadıklarımla anlatmayı denedim.

Bugünün ölçüleriyle bakıldığında, ya içi boş, kuru dinî topluluklar gibi görünen ya da tersine kendine özel inançları ve gelenekleriyle din dışı, felsefi topluluklar olarak algılanan son devir tekkelerini ve oralarda toplanan insanları, anılarımla daha yakından tanıtmaya çalıştım.

Kısacası bu kitabımda, tüketim toplumunun geçici hırslarıyla ruhları betonlaşmış insanlara, **"Sizin yerinizde, çınar gibi insanlar vardı ve ben onların gölgesinde büyüdüm..."** demek istedim.

Geleneklere saygılı olsam da muhafazakâr değilim, çünkü tanıdığım muhafazakârların, koruduklarını iddia ettikleri geleneklerin yaşamasından rahatsız olduklarına hayretle tanık oldum.

Aslında toplumumuzun epey aceleye getirilen gelişim ve çağdaşlık arayışı, yalnızca **"Yeni eskiden iyidir"** ilkesi ile **"Doğu-Batı"** ikilemine indirgenmiştir. Batı, her şeyde kesinlikle daha üstündür, yeniliğin ta kendisidir. Doğu ise eski olarak algılanır.

Hâlbuki bir şeyin değerini veren onun eski veya yeniliği değildir. Elmas da değerini eski veya yeni oluşundan değil, sadece elmas oluşundan alır. Oysa bugünün insanı, eski diye nice elması çöpe

atmakta.

Toplumumuz, Avrupalı'nın somut çözümlerle soyut meselelerden kurtulduğuna; bilimle metafizik safsatadan arındığına; endüstriyle zaman kaybından kurtulduğuna; düşünceyle Tanrı'dan azad olduğuna; üstün edebiyatı ve kültürüyle, insanların tabiatlarındaki vahşeti yendiğine inandırılmıştır. Oysa dün Avrupalılık-çağdaşlık, bugün ise globalizm adı altında dünyaya yayılan uygarlığın doğrularının yanı sıra yanlışlarının da olduğu, başta Avrupalı aydınlar ve filozoflarca ortaya konmuştur.

Endüstri devriminin yol açtığı yıkım üzerinde yaşadığımız küreyi tehdit etmekte; modern yaşam yalnız çevreyi değil, insanların özünü de kirletmekte; bilimsel deneyler ahlâk sınırlarını zorlamaktadır. Çağdaş medeniyetin yol açtığı endişe verici zararlar, artık yalnız bilim adamlarının değil, geniş kitlelerin de güncel konusudur.

1975 yılından bugüne, sayısı bini geçen konserlerim, katıldığım Mevlevi ayinleri, yayımladığım plaklar ve kitaplar, bana tasavvuf edebiyatının kaynak eserlerini okumuş Avrupalıları yakından tanıma imkânı verdi. Onları tanıdıkça, sadece bizim kültürümüz sandığımız çoğu şeyin aslında evrensel olabileceğine, zaman ve coğrafi sınırlarla kısıtlanamayacağına dair inancım da arttı.

Kısacası, Batı'yı hayal eden doğulularla Doğu'yu hayal eden batılıları tanıdıkça, her iki tarafın da gerçeklerden ne kadar uzak olduğunu yakından gördüm.

Batı ve Doğu kelimeleri, benim için iki ayrı dünya değil, yalnızca güneşin doğduğu doğu ile güneşin battığı batı olarak anlam kazandı. İnsan dünyanın neresinde olursa olsun, güneş doğup batacağına göre, her yerde bir doğu ve bir batı olacak. Ben de Ayrılık Çeşmesi'nde yolculuğumu doğmakta olan yeni bir güne doğru yapmaya çalıştım.

Mevlevi geleneğinde, İslâm inancına uygun olarak, insanların bedene bürünüp dünyaya gelmelerinden önce, Allah Teâlâ'nın ruhlara "Elestü bi Rabbiküm" yani **"Ben sizin Rabbiniz değil miyim?"** diye sorduğuna ve cevap olarak ruhların **"Beli"** yani evet cevabını verdiğine inanılınır.

İnsan, sırası gelip de beden ve tabiat sınırları ile bu dünyaya indiğinde, çeşitli dünya zevkine dalarak ruhlar âleminde verdiği sözü unutur gider. İç dünyamızda devamlı bizleri kemiren gizli hasret ve gariplik hissi, ruhlarımızın Allah'ın hitabından ve verilen sözden duyduğu lezzeti bu dünyada bulamamasına bağlanır. Müzikten, şiirden, hikmetli sözden, her türlü güzellikten duyulan neşenin kaynağı da işte anımsanan o ruh halidir.

Dolayısıyla, dünya hayatının unutulan bir güzellik, tutulamayan bir söz, lüzumsuz kavgalar gürültüler, heyecanlar, sevinç ve üzüntülerle dolu kısa bir yolculuk olduğunu düşünmekteyim.

Kudsî ERGÜNER
Paris, 10 Eylül 2001
(Ayrılık Çeşmesi Kitabı Girişi-İletişim Yayınları-2010)